

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060302

DOM
2023-02-17
Stockholm

Mål nr
P 1666-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-01-27 i mål nr P 5527-21, se bilaga A

PARTER

Klagande J.J.

Motpart

1. Miljö- och byggnadsnämnden i Västmanland-Dalarna

2. M.J.

3. M.J.

SAKEN

Förhandsbesked för nybyggnad av enbostadshus och ridbana på fastigheten A i Fagersta kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1877555

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

J.J. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens beslut att ge positivt förhandsbesked för nybyggnad av ett enbostadshus och en ridbana.

Nämnden har medgett ändring av mark- och miljödomstolens dom.

M.J. och M.J. har motsatt sig ändring av mark- och miljö-domstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

J.J. har anfört i huvudsak följande. Ansökan avser en ridbana och en enstaka byggnad som ska ligga i direkt anslutning till det befintliga stallet. Det tänkta bostadshuset och ridbanan utgör ett komplement till den befintliga djurhållningen i stallet och en komplettering till bebyggelsen längs väg 742. Bostadshuset är en sådan byggnad som exemplifieras i förarbetena som en kompletterande enstaka byggnad och är därför förenlig med 3 kap. 4 § miljöbalken. Byggnaden har även lokaliserats till utkanten av jordbruksmarken i anslutning till gårdsområdet för ekonomibygnaden för att jordbrukets intresse ska skadas så lite som möjligt. Även ridbanan kompletterar den djurhållning som sker i dag inom fastigheten eftersom marken delvis nyttjas som betesmark.

Nämnden har anfört i allt väsentligt detsamma som i de lägre instanserna.

M.J. och M.J. har anfört i allt väsentligt detsamma som i de lägre instanserna. De vill att ridbanan förläggs längre bort från deras fastighet. Om ridbanan får ligga där den är tänkt kommer de att störas, framför allt genom att det dammar.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om det var rätt av nämnden att ge förhandsbesked för nybyggnad av ett enbostadshus och anläggande av en ridbana på fastigheten A. Mark- och miljööverdomstolen kan inte inom ramen för detta mål pröva någon annan lokalisering än den som avses i ansökan.

Enligt 9 kap. 17 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska prövningen vid en ansökan om förhandsbesked avse frågan om den sökta åtgärden kan tillåtas på den avsedda platsen. Av förarbetena till motsvarande bestämmelse i den äldre plan- och bygglagen framgår att vad som i första hand bör prövas i ett förhandsbesked är om en åtgärd över huvud taget kan tillåtas på den avsedda platsen, d.v.s. närmast en prövning av markens lämplighet för den avsedda åtgärden (se prop. 1985/86:1 s. 285). Vid prövningen ska, enligt 2 kap. 2 § PBL, miljöbalkens hushållningsbestämmelser tillämpas. Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse för att tillgodose väsentliga samhällsintressen om detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Jordbruksmark är brukningsvärd om den med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion (prop. 1985/86:3 s. 158). Vid den bedömningen bör även beaktas att jordbruksmark är en begränsad resurs med avgörande betydelse för att trygga livsmedelsförsörjningen i landet och att syftet med bestämmelsen var att säkerställa en långsiktig hushållning (jfr prop. a.a. s. 53).

Den aktuella platsen är belägen utanför detaljplan, på gränsen mellan ”åkermark” och ”övrig öppen mark” enligt översiktsplan antagen av kommunfullmäktige i Fagersta år 2007. Fastigheten är taxerad som bebyggd lantbruksenhet. På fastigheten ligger i dag en ekonomibyggnad (stall) där hästverksamhet bedrivs. Enligt uppgifter från länsstyrelsen har gårdsstöd och vallstöd sökts för fastigheten mellan åren 2010 och 2014. Under åren 2015 och 2018 har dock bara gårdsstöd sökts och från 2018 har inget stöd alls sökts. Sedan ett antal år har marken brukats som hagmark. Enligt den situationsplan som bifogades ansökan om förhandsbesked kommer delar av marken runt det befintliga stallet även fortsättningsvis att brukas som betesmark för hästar. Med hänsyn till vad som framkommit bl.a. om markens läge och beskaffenhet anser

Mark- och miljööverdomstolen att marken är att betrakta som brukningsvärd jordbruksmark. För att positivt förhandsbesked ska kunna ges, krävs därför att åtgärderna uppfyller kriterierna för något av de undantag som framgår av 3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken.

Det ianspråktagande av jordbruksmark som avses i 3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken, och som alltså endast får ske under vissa förhållanden, är åtgärder som på ett varaktigt sätt drar marken ur biologisk produktion (se förarbetena till den ursprungliga bestämmelsen i lagen [1987:12] om hushållning med naturresurser m.m., prop. a.a. s. 158). I förarbetena anges att det bör vara förenligt med bestämmelsen att använda jordbruksmark för koloniområden och odlingslotter. Av den allmänna motiveringen framgår att detta ställningstagande bygger på att huvuddelen av marken fortsatt används för odling (a.a. s. 45). Vidare anges att det bör vara förenligt med bestämmelsen att komplettera befintlig bebyggelse med ytterligare någon enstaka byggnad (a.a. s. 158 f.).

Det står enligt Mark- och miljööverdomstolen klart att det förhållandet att ett område för jordbruksmark undantas för bostadsbebyggelse och ridbana medför att området på ett permanent sätt inte längre kan brukas som jordbruksmark. Den bostadsbebyggelse som ansökan avser kan inte anses vara ett komplement till bebyggelsen i form av ett stall som finns i närheten.

Sammanfattningsvis instämmer Mark- och miljööverdomstolen i mark- och miljödomstolens bedömning att bestämmelsen i 3 kap. 4 § miljöbalken utgör hinder för de sökta åtgärderna. Det allmänna intresset av att långsiktigt bevara brukningsvärd jordbruksmark väger tyngre än Jenny Johanssons enskilda intresse av att bebygga platsen. Den aktuella marken får således inte tas i anspråk för den sökta bebyggelsen. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Mikael Hagelroth (skiljaktig), Marianne Wikman Ahlberg, referent, och tekniska rådet Inger Holmqvist (skiljaktig).

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING

Hovrättsrådet Mikael Hagelroth och tekniska rådet Inger Holmqvist är eniga med majoriteten vad gäller frågan om brukningsvärd jordbruksmark och väsentligt samhällsintresse. Därefter gör vi följande bedömning.

Trots att ett väsentligt samhällsintresse inte tillgodoses kan det vara förenligt med 3 kap. 4 § miljöbalken att använda jordbruksmark för koloniområden med odlingslotter och komplettering av befintlig bebyggelse med ytterligare någon enstaka byggnad (prop. 1985/86:3 s. 158 f.). I Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 februari 2018 i mål nr P 4520-17 ansågs 3 kap. 4 § miljöbalken inte utgöra hinder mot uppförandet av två enbostadshus i anslutning till ett befintligt bebyggelseområde på brukningsvärd jordbruksmark med hänsyn bl.a. till att platsen hade bedömts vara lämplig för utbyggnad i riktlinjer antagna av kommunen.

I aktuellt fall är fråga om att ianspråkta ett begränsat område för åtgärder som i sig utgör lämpliga komplement till den hästverksamhet som, enligt utredning, bedrivs på platsen i dag och därtill en komplettering av befintlig bostadsbebyggelse längs väg 742. För att jordbrukets intresse ska skadas så lite som möjligt ska enbostadshuset och ridbanan lokaliseras i direkt anslutning till gårdsområdet för det befintliga stallet.

Mot bakgrund av det ovan anförda får de åtgärder som avses med ansökan om förhandsbesked anses utgöra en begränsad komplettering av befintlig bebyggelse och att jordbruksmarken endast i obetydlig mån kommer att påverkas. Utformning och placering ska enligt villkor i förhandsbeskedet anpassas till landskapsbilden samt natur- och kulturvärdena på platsen. Det har inte framkommit något som innebär att åtgärderna kan komma att orsaka betydande olägenheter för omgivningen. Det M.J. och M.J. anförda förändrar inte den bedömningen. Sammantaget finns det förutsättningar för att ge positivt förhandsbesked och mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras i enlighet därmed.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-01-27
meddelad i
Nacka

Mål nr P 5527-21

PARTER

Klagande

1. M.J.

2. M.J.

Motparter

1. J.J.

2. Västmanland-Dalarna miljö- och byggnadsnämnd

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västmanlands läns beslut 2021-07-13 i ärende nr 403-3075-2021, se bilaga 1

SAKEN

Förhandsbesked för hästgård på fastigheten A i Fagersta kommun

DOMSLUT

Med ändring av länsstyrelsens beslut upphäver mark- och miljödomstolen

Västmanland-Dalarna miljö- och byggnadsnämnds beslut § 51 den 4 maj 2021 i ärende nr VDMB2021-000031.

YRKANDEN

M.J. och **M.J.** har överklagat Länsstyrelsen i Västmanlands län (länsstyrelsen) beslut och yrkat att paddocken i stället ska placeras där hagen avses placeras.

UTVECKLING AV TALAN

Till stöd för sitt överklagande har **M.J. och M.J.** anfört i huvudsak följande. Det är osannolikt att paddocken kommer att bli dammfri. Det är också osannolikt att ridskolan har tillräckliga medel för att underhålla paddocken och se till att den fortsatt kommer att vara dammfri. Det innebär en betydande olägenhet för dem att paddocken placeras utanför deras köksfönster och uteplats. Stallet huserar uppemot 15 hästar vilket medför en trafikökning i området.

J.J. har förelagts att yttra sig över överklagandet och särskilt över den ansökta åtgärdens förenlighet med bestämmelserna i 3 kap. 4 § miljöbalken rörande exploatering av brukningsvärd jordbruksmark. Hon har anfört i huvudsak följande. Hon avser att anlägga Hippotex i paddocken vilket är ett underhållsfritt och dammfritt material av skurna bitar av fiberduk. Det är inte korrekt att paddocken placeras precis utanför klagandenas köksfönster. Det kommer att vara träd, häckar och buskar mellan klagandenas uteplats och den paddock som hon avser att anlägga.

Västmanland-Dalarna miljö- och byggnadsnämnd har förelagts att yttra sig men har inte hörts av.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår nedan och av länsstyrelsens beslut.

Precis som länsstyrelsen anser mark- och miljödomstolen att prövningen av ett förhandsbesked i första hand närmast är en prövning av markens lämplighet för den avsedda åtgärden (prop. 1985/86:1, s. 285). Den aktuella åtgärden utgörs av byggande av ett enbostadshus och anläggande av paddock samt ett antal hagar.

Samtliga åtgärder avses vidtas på jordbruksmark. Jordbruk är av nationell betydelse (3 kap. 4 § första stycket miljöbalken). Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att marken som förhandsbeskedet rör utgör brukningsvärd jordbruksmark. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk (3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken).

I detta mål utgör enbostadshuset bebyggelse. Paddocken utgör en anläggning som på ett varaktigt sätt drar marken ur jordbruksproduktion (jfr exemplifiering av sådana anläggningar i prop. 1985/86:3 s. 158).

Till skillnad från länsstyrelsen anser inte mark- och miljödomstolen att det tänkta bostadshuset utgör en sådan komplettering till befintlig bebyggelse som enligt förarbetena kan godtas. Att uppföra enstaka enbostadshus på jordbruksmark har i praxis inte heller ansetts tillgodose väsentliga samhällsintressen (se Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 1 april 2016 i mål nr P 4087-15 och den 3 februari 2017 i mål nr P 4848-16). Mark- och miljödomstolen bedömer därför, till skillnad från länsstyrelsen, att uppförandet av enbostadshuset och paddocken inte innebär att ett väsentligt samhällsintresse tillgodoses (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 8 december 2021 i mål nr P 11755-20, där ridanläggning och bostad inte ansågs vara väsentliga samhällsintressen trots att bostäder och arbetsplatser avsågs lokaliseras nära varandra).

Domstolens bedömning innebär att 3 kap. 4 § miljöbalken utgör hinder för aktuell byggnation. Det allmänna intresset av att långsiktigt bevara brukningsvärd jordbruksmark väger tyngre än det enskilda intresset av att bebygga den aktuella platsen. Överklagandet ska därför bifallas och nämndens beslut ska upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 17 februari 2022.

Oskar Lindbom

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Oskar Lindbom, ordförande, och tekniska rådet Jonas T Sandelius. Målet har handlagts av beredningsjuristen Henrik Johnsson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.